

Darbo jėgos migracija Europos Sąjungoje ir Lietuvoje

Raimundė Matiušaitytė

Socialinių mokslų (ekonomikos) daktarė
 Vilniaus universiteto Kauno humanitarinis fakultetas
 Muitinės g. 8, Kaunas
 Tel. (8 37) 42 23 44, faks. (8 34) 12 32 22
 El. paštas: raimunde@mail.lt

Lietuvoje besikeičianti politinė, ekonominė ir socialinė aplinka turėjo įtakos migracijai. Tarybiniu laikotarpiu buvusį teigiamą migracijos saldo pakeitė neigiamas. Darbo jėga – nemobilus gamybos veiksnys, tačiau statistikos duomenys rodo, kad 1990–2000 m. neigiamas Lietuvos migracijos saldo sudarė per 200 tūkst. žmonių. Susidūrėme su „protų nutekėjimo“ problema. Todėl yra svarbu išanalizuoti, kokie veiksniai turi įtakos migracijos mastui ir kokią įtaką migracija daro šalies raidai ir darbo rinkai. Teisė studijuoti ir dirbti kiekvienoje Europos Sąjungos šalyje yra viena iš pamatinių Sąjungos laisvių. Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, šia teise galės pasinaudoti Lietuvos piliečiai, o tai turi įtakos tolesnei migracijai.

Tyrimo tikslas: išanalizuoti teorinius ir praktinius darbo jėgos migracijos ES ir Lietuvoje aspektus bei pateikti darbo jėgos migracijos bendrą perspektyvą Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare.

Tyrimų objektas: darbo jėga ir jos mobilumas.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė ir sintezė, abstrahavimas, palyginimas, statistikos duomenų kiekybinio apdorojimo metodai.

Teoriniai darbo jėgos migracijos aspektai

Dažnai sąvokos darbo jėgos „mobilumas“ ir „migracija“ sutapatinamos, tačiau jų esmė skirtinga. Darbo jėgos erdvinis mobilumas – tai darbo veiksnio judėjimas iš vieno regiono į kitą. Darbo jėgos judėjimas tuo pat metu keičiantis ir gyvenamajai vietai yra migracija (A. Tassinopoulos, 1999).

Jeigu tarp dviejų šalių nėra jokių kliūčių ir egzistuoja visiška migracija (neoklasikinė teorija), tai iš šalies, kur darbo užmokestis mažesnis, išvažiuojant asmenims, čia dėl darbo pa-

siūlos mažėjimo darbo užmokestis didės, o šalyje, į kurią emigruojama, darbo užmokestis dėl darbo pasiūlos didėjimo mažės. Darbo užmokestis abiejose šalyse susilygins ir neatsiras nedarbas. Tačiau darbo jėgos migracija ne visada lygina darbo užmokestį. Pavyzdžiui, mažiau ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse aukštos kvalifikacijos darbo jėga gauna atlygį, mažesnę už jų ribinį produktą, todėl jiems emigruojant pasiliekančiųjų šalyje vidutinis darbo užmokes- tis mažėja.

Taip pat reikia atkreipti dėmesį į tai, ar išvykstanti darbo jėga nėra šalies, į kurią mig-

ruojama, darbo jėgos pakaitalas. Jeigu taip – vietos gyventojai praras darbo vietas, nes darbo užmokestis nėra labai lankstus. Taip pat šaliai, iš kurios emigruojama, svarbu, ar išvažiuoja kvalifikuota darbo jėga, dėl to gali mažėti šalies darbo produktyvumas, ar bedarbiai. Ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse kapitalo ribinis produktyvumas žemesnis, o darbo ribinis produktyvumas didesnis nei neišsivysčiusiose šalyse. Taigi kapitalas ir darbas juda skirtingomis kryptimis ir esant visiškam mobilumui ribinis produktyvumas turėtų susilyginti. Tačiau jeigu migracijos kaštai dideli (muitai, nemuitiniai barjerai), išteklių persiskirstymo nevyks. Bus migruojama tik tada, jeigu numatomi pajamų skirtumai bus didesni nei persikėlimo (transakciniai) kaštai, kurie taip pat apima mobilumo kaštus, gyvenimo lygio skirtumą bei darbo paieškos ir informacijos kaštus. Europoje jau seniai siekiama panaikinti mobilumo barjerus. Dar 1954 metais Danija, Suomija, Norvegija ir Švedija nutarė nereikalauti darbo leidimo. Nuo 1968 m. visiškai laisvas darbo jėgos judėjimas įsigaliojo tarp Prancūzijos, Italijos, Vokietijos, Belgijos, Olandijos ir Liuksemburgo (C. Hafner, 1999). Dabar ES praktiškai nėra barjerų darbo jėgos migracijai. Tačiau stengiamasi, kad migrantų padėtis nebūtų geresnė nei nemobilių asmenų, nes antraip gali

atsirasti socialinis turizmas, t. y. migruoti gali pradėti asmenys vien dėl geresnių socialinių sąlygų (pvz., didesnė bedarbio pašalpa).

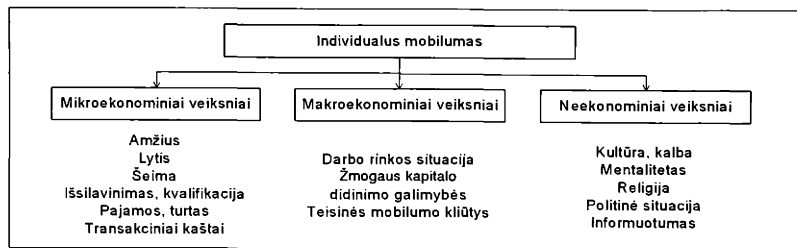
Didėjantis mobilumas neturtingoms šalims gali turėti ir neigiamų padarinių. Jeigu išvažiuos daug žmonių, atsiras darbo užmokesčio didinimo spaudimas, o tai turi neigiamą įtaką raidos galimybėms: brangsta darbo imli produkcija, emigruojant aukštos kvalifikacijos darbuotojams blogėja jos kokybė ir mažėja produkcijos realizavimas.

Darbo jėgos mobilumo mastai priklauso nuo trijų veiksnių: makroekonominių, mikroekonominių ir neekonominių (žr. pav.).

Dauguma autorių šiuos veiksnius dar išskiria į „stūmimo“ (*push*) veiksnius šalyje, iš kurios emigruojama, ir „traukos“ (*pull*) veiksnius šalyje, į kurią imigruojama. Reikia abiejų veiksnių veikimo, norint, kad darbo jėga migruotų.

Didžiausią įtaką darbo jėgos migracijai daro ekonominiai veiksniai.

Teoriškai asmuo emigruos, jei nauda iš to viršys kaštus. Investicijos į migraciją – tai persikėlimo kaštai, psichologiniai išsiskyrimo su artimaisiais ir gimtine kaštai, pensijos draudimo praradimas. Migracijai daro įtaką ir darbo rinkos galimybės. Dar 1962–1979 m. ekonometriniai testai parodė, kad į Vokietiją emigruojančių italų skaičius buvo tuo didesnis, kuo

Šaltinis: Sudaryta autorės remiantis: T. Straubhaar. *Ökonomische Betrachtung grenzüberschreitender Arbeitsmigration*. 1994. S. 211.

didesnis buvo nedarbo lygis Italijoje ir kuo daugiau laisvų darbo vietų buvo Vokietijoje. Nedarbo lygiui Italijoje padidėjus 1 proc., emigruojančiųjų į Vokietiją skaičius išaugdavo 4000 asmenų. JAV atliktas tyrimas parodė, kad bedarbių emigravimo tikimybė didesnė nei dirbančiųjų. Kuo didesni darbo užmokesčio skirtumai, tuo didesnė migracijos tikimybė. Prieš du dešimtmečius darbo užmokesčio skirtumai tarp šiaurinių (Prancūzijos, Vokietijos) ir pietinių (Ispanijos, Portugalijos, Graikijos) Europos šalių buvo 6:1, o tai lėmė didelius migrantų srautus iš pietinių į šiaurines šalis, o pastaruoju metu esant darbo užmokesčio skirtumams 3:1, migruojama gerokai mažiau, nors migravimo galimybės dabar palankesnės (A. Tassinopoulos, 1999). Tie patys veiksniai turi poveikį ne tik emigracijai, bet ir reemigracijai. Jeigu šalyje, į kurią asmuo emigravo, situacija darbo rinkoje blogės (didės nedarbas, mažės darbo užmokesčiai), palyginti su gimtine, bus grįžtama į gimtinę. Taip pat darbo jėgos migracijai turi įtakos darbo užmokesčių skirtumai pačiose šalyse. Aukštos kvalifikacijos ir išsilavinimo asmenys bus linkę migruoti į šalis, kurioms būdingi dideli darbo užmokesčio skirtumai, nes kvalifikuotų specialistų darbo užmokesčiai tose šalyse didesnis. Tuo tarpu žemos kvalifikacijos ar nekvalifikuoti asmenys bus linkę migruoti į šalis, kuriose darbo užmokesčio skirtumai nedideli, nes šiose šalyse nekvalifikuoto darbo apmokėjimas aukštesnis. Paprastai darbo rinkos situacija yra geresnė didmiesčiuose nei periferijose, todėl emigruojama labiau į metropolijas.

Kitas makroekonominis veiksnys – žmogaus kapitalo augimas. Jeigu emigravęs asmuo, dirbdamas svetimose šalyje, gali pagerinti savo žmogaus kapitalą, o grįžęs į gimtinę atitinkamai daugiau uždirbti, jis emigruos. Tačiau šis veiksnys nežymus. Taip pat sprendimą emig-

ruoti lemia ir pramoninis šalių panašumas. Asmuo geriau dirbs ir daugiau uždirbs dirbdamas toje pačioje, jau žinomoje srityje, nei naujoje, todėl emigruojama į tuos regionus, kurių pramoninė situacija panaši į gimtinės. Taip pat dažniau emigruojama į aukštesnės kvalifikacijos sritis nei žemesnės.

Didelę įtaką darbo jėgos migracijai daro taip pat teisiniai migracijos ribojimai ir šalių atstumas. Kuo toliau migruojama, tuo didesnės transporto išlaidos, taip pat sunkiau surinkti informaciją apie sąlygas toje šalyje. Kuo didesnis atstumas tarp šalių, tuo didesnės kalbos, kultūros skirtybės, o jos taip pat labai svarbios priimant sprendimą emigruoti.

Svarbią įtaką emigracijai turi giminės ir draugai, šeiminių padėtis ir šeimos dydis. Kuo glaudesni ryšiai su giminaičiais, draugais, kuo didesnė šeima, tuo mažiau asmenys linkę emigruoti.

Amžius – taip pat vienas iš svarbesnių mikroekonominė emigracijos veiksnių. Daugiausia migruoja asmenys iki 25 metų, vyresni asmenys vis mažiau linkę emigruoti, o per 55 metų emigrantų skaičius vėl ima didėti, tai vadinamasis pagyvenusių asmenų mobilumas (*Snow Birds*, t. y. „paukštis keliauninkas“) (C. Hafner, 1999). Paprastai 15–24 metų jaunimo migracija sudaro 1–7 proc., o vyresnių asmenų nuo 0,5–2 proc. Vyresni asmenys mažiau migruoja dėl šių priežasčių (A. Tassinopoulos, 1999):

- turi mažiau laiko investicijoms į migraciją atsipirkti;
- turi didesnę dalį specifinio žmogaus kapitalo, kuris naudingas esamoje darbo vietoje, bet gali būti nenaudingas naujoje;
- paprastai vyresnių asmenų migravimo kaštai didesni dėl turimos nuosavybės ir psichologinių kaštų, nes jie didėja, plečiantis šeimai, šie asmenys sunkiau adaptuojasi naujoje vietoje.

Kitas mobilumo veiksnys yra lytis. Jaunų moterų mobilumas nesiskiria nuo vyrų, bet pasukui mažėja didesniu tempu nei vyrų.

Kuo labiau išsilavinę, kvalifikuoti asmenys, tuo labiau linkę migruoti, nes dažnai gerai moka užsienio kalbas, aukštos kvalifikacijos darbo jėga labiau paklausi ir yra didesnių įsidarbinimo ir darbo užmokesčio didėjimo galimybių. Taip pat šie asmenys sugeba pasiekti ir surinkti reikiamą informaciją tiek apie ekonominę situaciją kitose šalyse, tiek ir apie situaciją ir darbo užmokesčių tų šalių darbo rinkose. Kuo labiau bus suartinami ES šalių teisiniai ir kitokie reikalavimai, kuo labiau bus vartojama viena – anglų kalba, tuo labiau migruos aukštos kvalifikacijos darbo jėga.

Asmenys, turintys dideles pajamas ir nemažai turto, mažiau linkę emigruoti. Tai migraciją stabdantis veiksnys.

Didelę reikšmę emigracijai turi ir neekonominiai veiksniai. Kuo labiau skiriasi šalių kultūra, socialinė aplinka, kalba, religija, tuo mažiau norima emigruoti. Daug kas priklauso ir nuo asmens individualybės. Kai kurie žmonės tiesiog bijo rizikuoti, todėl siekia nekeisti gyvenamosios ir darbo aplinkos ir nėra linkę migruoti. Nemažą reikšmę įgyja informuotumas apie ekonominę, darbo rinkos situaciją kitose šalyse. Teritoriniam mobilumui labai svarbu yra socialinė integracija, t. y. migrantų ir jų šeimos narių lygiateisiškumo su vietos gyventojais garantijos socialinėje ir mokesčių srityje. Jeigu imigrantai susiduria su diskriminacija darbo rinkoje, tai taip pat mažina polinkį migruoti.

Dažnai sprendimą emigruoti gali nulemti politinė situacija, verčianti asmenis ne savo noru palikti gimtąją šalį.

Apskritai europiniam mentalitetui būdingas nemobilumas, kitaip nei amerikietiškajam.

Mobilumo mastai

Žemė yra visiškai nemobili. Kapitalas mobilus, nes ES panaikino visus kapitalo judėjimo barjerus Sąjungos viduje. Kapitalo importuotojai yra Graikija, Airija, Ispanija, Italija ir Portugalija, eksportuotojai – Didžioji Britanija, Vokietija ir Olandija, nes labiau išsivysčiusiose šalyse darbo ribinis produktyvumas didesnis, o kapitalo – mažesnis nei mažiau ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse.

1994 metais ES Komisija atliko apklausą. Jos rezultatai parodė, kad 44 proc. ES gyventojų pasirenge dirbti kitoje ES šalyje (vyrų – 51 proc., moterų – 37 proc.). Mobiliausi yra portugalai, italai, ispanai ir britai, mažiausiai mobilūs vokiečiai (C. Hafner, 1999).

Žmonės rimtai ima galvoti apie darbo vietos pakeitimą tik tokiu atveju, jeigu darbo užmokesčio skirtumas viršija 5 proc., kartu keisti ir gyvenamąją vietą – kai darbo užmokesčio skirtumas didesnis nei 10 proc., o apie darbo vietą užsienyje – kai darbo užmokesčio skirtumas dar didesnis.

Pastaruoju metu migracija tarp ES šalių, taip pat iš kaimo į miestus sumažėjo. Daugiausia buvo migruojama praėjusio amžiaus septintąjį dešimtmetį, po to migracija mažėjo. Tai lėmė ES šalių darbo rinkos sąlygų (ypač darbo užmokesčio) supanašėjimas.

1986 metais ES iš kitų narių šalių narių dirbo tik du milijonai darbuotojų, dar du milijonai iš kitų, nepriklausančių ES šalių. Daugiausia nevietinių darbuotojų buvo Vokietijoje, Prancūzijoje ir Didžiojoje Britanijoje. 1987–1991 metais daugiausia buvo emigruojama į Vokietiją ir Didžiąją Britaniją. Graikijos, Ispanijos ir Portugalijos ekonomikos augimas vis dėlto vyksta ne dėl darbo jėgos migracijos, o dėl prekių ir kapitalo judėjimo. Darbo jėgos nemobilumą kompensuoja kapitalo mobilumas.

1996 metais didžiausias procentas dirbančių užsienyje buvo belgų (1,5 proc.). Tačiau taip pat labai didelis darbo jėgos judėjimas vyko iš Vokietijos, Italijos, Prancūzijos ir Austrijos į ne ES šalį – Šveicariją, t. y. 62 proc. užsienyje (už ES ribų) dirbančių ES gyventojų dirbo Šveicarijoje. Apie 70 proc. jų – vyrai (C. Hafner, 1999).

Apie ketvirtį migrantų grįžta į tėvynę. Priežastis gali būti ta, jog tai tik judėjimas internacionalinės įmonės viduje. Taip pat dažniau grįžtama į gimtinę iš toli esančių šalių, nes yra labai dideli kultūros skirtumai, taip pat sunkiau surinkti informaciją apie tikslinę šalį, dėl to dažniau padaromas klaidingas apsisprendimas emigruoti (C. Hafner, 1999).

Lentelėje pateikiami migrantų apklausos rezultatai, kurie patvirtina teorinį migracijos veiksnių išskyrimą. Nors atsakymai skiriasi, tačiau bendra tendencija aiški: daugiausia emigruojama dėl ekonominių (darbo rinkos) aspektų: gyvenimo kokybės, finansinių ir karjeros galimybių.

Asmenų migracijos ES ir Lietuvoje perspektyvos

Kaip matome, ES gyventojai labai nemobilūs, todėl vargu ar galima kalbėti apie darbo už-

mokesčio ir ribinio produktyvumo greitą išlyginimą kai kuriose šalyse.

Tačiau manoma, kad migracija didės, netgi gali visai išnykti nacionalinės ES šalių ribos. Vis dėlto didės tik aukštos kvalifikacijos asmenų migracija, nes didės šios darbo jėgos paklausa, o žemos kvalifikacijos – mažės. Lietuvoje atliekamų sociologinių tyrimų duomenimis, dauguma aukščiausio išsilavinimo žmonių (palyginti su žemesnio išsilavinimo) nori išvykti į užsienį. Be to, šie asmenys turi geriausių galimybių įgyvendinti šiuos norus: jie moka užsienio kalbas, šios darbo jėgos paklausa didžiausia, taip pat jie lanksčiausiai prisitaiko prie pokyčių ir turi plačiausią migracijos būdų pasirinkimo galimybę.

Kai kurie mokslininkai pesimistiškesni: jie nurodo didelius darbo užmokesčio regioninius skirtumus ir nelankstumą, didelius mokesčių ir valstybinių transferų skirtumus. Socialinės sistemos ir išsilavinimo suderinimas nesukels didelio mobilumo, nes vis dar svarbūs kultūros ir kalbos barjerai (vėlgį išimtis – aukštos kvalifikacijos asmenys). Didės aukštos kvalifikacijos asmenų migracija dėl įmonių internacionalizavimo ir globalizacijos, jie judės įmonės viduje. Taip pat turėtų didėti mokinių,

Lentelė. Apklauskos apie darbo jėgos mobilumo motyvus rezultatai (%)

Motyvai / Šalis	Vokietija	Ispanija	Prancūzija	Italija	Belgija
Gyvenimo kokybės pagerinimas	32	53	39	61	87
Finansiniai aspektai	21	42	50	48	58
Geresnės karjeros galimybės	30	24	34	24	34
Apsižvalgymas užsienyje	5	10	33	44	10
Vaikų išsilavinimas	1	17	11	17	25
Noras keistis	6	9	29	14	7
Daugiau atsakomybės	2	9	16	18	22

Šaltinis: Conseil-Sontages-Analyses (CSA): Professional and managerial Staff. Paris, 1991. P. 9.

studentų, praktikantų ir vykstančiųjų į komandiruotes mobilumas. Gali didėti ir skaičius asmenų, gyvenančių vienoje, o dirbančių kitoje šalyje. Tokių asmenų skaičius 1998–1992 metais padidėjo praktiškai visose šalyse, ypač Didžiojoje Britanijoje.

Darbo rinkoje taip pat vyksta globalizacija ir todėl darbo rinkos praras nacionalinius bruožus. 1970–1980 metai parodė, kad atviros šalys greičiau susidoroja su struktūriniais pokyčiais nei uždaros. Kita vertus, tobulėjančios ryšių technologijos ir mažėjantis transporto kaštai mažina atstumus ir teritorinį mobilumą.

Priėmus į ES naujas šalis, dėl nedarbo lygio, darbo užmokesčio ir bendros ekonominės situacijos skirtumų jose numatoma nemaža emigrantų iš šių šalių banga, tam turės įtakos daugiausia aptarti „stūmimo“ ir „traukos“ ekonominiai migracijos veiksniai (ypač darbo užmokesčio skirtumai, jie naujose šalyse bus apie 5–10 kartų mažesni nei kitose Europos Sąjungos šalyse), taigi vyks gamybos veiksnių perdislokavimas. Sociologiniai tyrimai rodo, kad du trečdaliai Lietuvos gyventojų norėtų išvykti į užsienį, iš jų 75 proc. kaip pagrindinę priežastį nurodo įsidarbinimą (A. Sipavičienė, 2002). Dabar jau per 200 tūkst. Lietuvos piliečių gyvena ir dirba užsienyje, apie 100 tūkst. piliečių gyvena ir dirba užsienyje nelegaliai. Atsivėrus dar didesnių migracijos galimybių, galima tikėtis, kad išvykstančiųjų iš Lietuvos į kitas Europos Sąjungos šalis gyventi ir dirbti dar padaugės.

Nuo 2004 metų darbo rinkas Lietuvos piliečiams atvers Danija, Švedija, Airija, Didžioji Britanija ir Nyderlandai. Ispanija ir Italija tokius ketinimus yra pareiškusios neoficialiai. Kitos Europos Sąjungos šalys taikys pereinamąjį laikotarpį.

Tiek teoriniai apmąstymai, tiek statistikos duomenys rodo, kad daugiausia linkę emigruo-

ti aukštos kvalifikacijos ir išsilavinimo asmenys. Deja, Lietuva susiduria su „protų nutėkėjimo“ problema. Jau dabar Lietuvoje jaučiamas kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas. Padidėjus šių asmenų emigracijai, gali didėti kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas, o nekvalifikuotos darbo jėgos perteklius. Ši problema gali dar labiau paaštrėti tapus Europos Sąjungos nare, nes įvairios šalys mielai priima aukštos kvalifikacijos techninio profilio specialistus (programuotojus, elektronikos specialistus ir kt.). Taigi Lietuva patirs nuostolių, praradusi investicijas, įdėtas į šių asmenų žmogaus kapitalą. Taip pat šiuo atveju mažėja darbo jėgos kvalifikacinis vidurkis ir tai silpnina šalies ekonominio augimo potencialą. Jeigu šie asmenys kitose šalyse dirba žemos kvalifikacijos darbus, jie praranda dalį turėto žmogaus kapitalo, t. y. žinių ir gebėjimų.

Ankstesnė ES patirtis rodo, kad žymus migracijos padidėjimas būdavo tik pradžioje, atsiradus laisvo asmenų judėjimo galimybių, vėliau migracijos mastai sumažėdavo. Tačiau prognozuojama, kad naujose šalyse ES narėse migracijos srautai pasieks pusiausvyrą tik po 30–35 metų.

Lietuvai įstojus į ES gali padidėti ir kitų Europos Sąjungos valstybių piliečių, dirbančių Lietuvoje, skaičius. Manoma, kad tai daugiausia būtų kvalifikuoti specialistai: vadybininkai, konsultantai, informacinių technologijų specialistai (I. Trakimaitė, 2003).

Reikia apgailestauti, kad neturima tikslių duomenų apie migraciją, jos mastus ir struktūrą.

Išvados

Darbo jėgos mobilumas nėra didelis, tačiau jis gali gerokai kisti dėl įvairių veiksnių poveikio. Pagrindiniai darbo jėgos migracijos veiksniai yra ekonominiai: darbo užmokesčio, nedarbo

lygio, ekonominės šalies situacijos skirtumas. Taip pat nemažą reikšmę priimančiam sprendimui migruoti turi mikroekonominiai veiksniai – amžius, lytis, šeiminė padėtis ir neekonominiai veiksniai: politinė situacija, kalba, kultūra, tikėjimas, mentalitetas ir kt.

Ekonominiai atskirų šalių skirtumai nėra dideli, taip pat Europos darbo jėga nėra mobili, todėl didelio masto migracijos tarp atskirų Europos Sąjungos šalių nėra. Tačiau situacija kiek pasikeis priėmus naujas šalis. Ekonominiai buvusių ir naujų narių skirtumai yra gerokai didesni, tai rodo, kad galima tikė-

tis nemažos migrantų bangos iš naujų Europos Sąjungos narių į senąsias.

Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare, jos piliečiai galės laisvai judėti Sąjungos viduje, t. y. įsidarbinti ir pakeisti gyvenamąją vietą. Daugiausia reikia tikėtis kvalifikuotos ir išsilavinusios darbo jėgos migracijos iš Lietuvos, nes šios darbo jėgos paklausa didėja, taip pat šie asmenys moka užsienio kalbų. Tačiau „protų nutekėjimas“ vyks ir toliau. Šis aspektas neigiamai veiks Lietuvos darbo rinką. Tik ekonominės situacijos gerėjimas galės užkirsti kelią tolesniam „protų nutekėjimui“ iš Lietuvos.

LITERATŪRA

1. Conseil- Sontages- Analyses (CSA): Professional and managerial Staff. Paris, 1991. P. 9.

2. Daugėla V., Kazlauskienė A., Snieška V. Darbo jėgos migracijos priežastys ir migracijos pobūdis Lietuvoje // Inžinerinė ekonomika. Kaunas: Technologija, 2000, Nr. 5 (20).

3. Dobrovolskis A. Lietuvos darbo jėgos judėjimo padariniai // Integracijos žinios. 2001, Nr. 5 (25).

4. Eurostat. Wanderung lässt EU-Bevölkerung weiter wachsen // Statistik kurz gefasst: Bevölkerung und soziale Bedingungen, Thema 3, Nr. 7, 2002.

5. Hafner C. Systemwettbewerb versus Harmonisierung in Europa: am Beispiel des Arbeitsmarktes. Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Lang, 1999. 388 p.

6. Junevičius A. Laisvas darbuotojų judėjimas Europos Sąjungoje: pagrindiniai elementai ir Lietuvos pasirengimas, Žurnalo „Tiltai“ priedas: Transformacijos Rytų ir Centrinėje Europoje. Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2003, Nr. 13, p. 182–189.

7. Lietuvos statistikos departamentas. Tarptautinė migracija 2002 m. [interaktyvus]. Dokumentas atnaujintas 2003 07 29 [žiūrėta 2003 m. spalio 5 d.] <http://www.lsd.lt>.

8. Sipavičienė A. Emigracija iš Lietuvos 1990–2002 m.: Protų nutekėjimas, darbo paieškos, prekyba žmonėmis. 2002.

9. Straubhaar T. Ökonomische Betrachtung grenzüberschreitender Arbeitsmigration // Institut für Arbeitsmarkt- und Berufsforschung der Bundesanstalt für Arbeit Europäische Integration und Arbeitsmarkt, Beiträge zur Arbeitsmarkt- und Berufsforschung 181, 1994, S. 195–222.

10. Tassinopoulos A. Migration of Labour in the European Union // Understanding European cross-border labour markets: issues in economic cross border relations. Marburg: Metropolis-Verl., 1999. 236 S.

11. Trakimaitė I. Rengiamasi laisvam darbuotojų judėjimui, Lietuvai tapus Europos Sąjungos nare [interaktyvus]. 2003 10 01 [žiūrėta 2003 m. spalio 5 d.] <http://www.ldb.lt>.

ARBEITSKRAFTMOBILITÄT IN DER EUROPÄISCHEN UNION UND LITAUEN

Raimundė Matušaitytė

Resümee

Wechsel des politischen, wirtschaftlichen und sozialen Systems Litauens beeinflusste neue Tendenzen der Arbeitskraftmobilität. Wanderungssaldo in Li-

tauen ist ständig negativ. In diesem Artikel werden theoretische und empirische Fragen der Arbeitskraftmobilität in der EU und Litauen analysiert

und Überlegungen zur Arbeitskraftmobilität in der Zukunft gegeben.

Ausmaß der Arbeitskraftmobilität wird von vielen Faktoren beeinflusst. Die Einflußfaktoren werden in drei Gruppen verteilt: mikroökonomische, makroökonomische und außerökonomische Faktoren. Die wichtigste Rolle spielen hier ökonomische Faktoren: Lohnunterschiede, wirtschaftliche Situation und Situation auf dem Arbeitsmarkt. Migration zwischen den Ländern hängt auch von den mikroökonomischen Faktoren, wie Alter, Geschlecht, Familienstand usw. und außerökonomischen Faktoren, wie politische Situation, Sprache, Mentalität usw. stark ab.

Arbeitskraft ist in der Regel nicht vollkommen mobil. Die Unmobilität der europäischen Arbeitskraft

bestätigt diese Tatsache. Deswegen Steigerung des Ausmaßes der Mobilität innerhalb EU ist es nicht zu erwarten. Die Situation wird aber nach der Eintreten der neuen Mitgliedsstaaten sich ändern. Aufgrund der Verschiedenartigkeiten in wirtschaftlichen Situation und Situation auf dem Arbeitsmarkt in Ost und West ist eine verstärkte Zuwanderung von Personen aus den neuen Ländern zu erwarten.

Es wird auch zu erwarten, dass Mobilitätsausmaß der hoch Qualifizierten und Ausgebildeten zunehmen wird, weil Arbeitsnachfrage nach diese Arbeitskräfte in allen Ländern ansteigt, diese Personen mehr flexibel sind und ausländische Sprachen kennen.

Iteikta 2003 m. spalio mėn.